

**Varför handlar vi
med omvärlden?**

Kommerskollegium är den myndighet i Sverige som ansvarar för frågor som rör utrikeshandel, EU:s inre marknad och handelspolitik. Vår främsta uppgift är att främja frihandel och klara spelregler för den internationella handeln. Vi arbetar också för en effektiv inre marknad och ett öppet, starkt multilateralt handels-system med fortsatta handelspolitiska liberaliseringar. I vårt uppdrag strävar vi efter goda handelsmöjligheter på tre nivåer: på EU:s inre marknad, mellan EU och omvärlden samt globalt, framförallt inom ramen för världshandelsorganisationen WTO.

Som expertmyndighet förser vi regeringen med besluts- och förhandlingsunderlag inom handelsområdet. Det handlar såväl om löpande underlag för aktuella handelsförhandlingar som långsiktiga strukturella analyser. Våra utredningar och rapporter

syftar till att öka kunskapen om handelns betydelse för samhällsekonomin och för en global hållbar utveckling.

Kommerskollegium har också verksamhet som riktar sig mot företag. Exempelvis finns på kollegiet Solvitcenter som hjälper företag och privatpersoner som stöter på handelshinder på EU:s inre marknad. Kansliet för Sveriges råd för handelsprocedurer, SWEPRO, finns också under vårt paraply.

I vår roll som handelsmyndighet ingår dessutom att ge stöd till utvecklingsländer genom handelsrelaterat utvecklings-samarbete. På kollegiet finns också kontaktpunkten Open Trade Gate Sweden som bistår exportörer från utvecklingsländerna i deras handel med Sverige och EU.

www.kommers.se

Innehållsförteckning

1. Handeln märks i din vardag	2
2. Varför handlar vi?	4
3. Handelns effekter	10
4. Förändrade handelsmönster	16
5. Handelspolitik	22
6. Handel och hållbar utveckling.....	26

1

Handeln märks i din vardag

Apelsiner från Spanien, norsk lax, kaffe från Colombia och biffar från USA. Det är bara ett axplock av den globalisering du kan möta i din närmsta butik. Utan den internationella handeln med livsmedel hade vårt matutbud varit ganska magert.

Men handeln i världen är mycket mer än bara mat. I ditt eget hem har du kanske en dator, telefon, surfplatta och annan hemelektronik. Dessa varor är ofta tillverkade i ett östasiatiskt land, inte sällan Kina. Även många av dina kläder är sydda i Kina, liksom dina skor. Men kläder och skor kommer också från Vietnam, Turkiet och många andra länder. Din familjs bil kanske är koreansk. Är det en miljöbil drivs den möjligen av brasiliansk etanol, annars är bensinen gjord på olja, kanske från Mellanöstern. Stolen du sitter på när du spelar ett japanskt dataspel kan vara gjord av trä från Ryssland.

Filmen du ser på är ofta från USA. Ger du bort en bukett blommor kommer de möjligen från Kenya. Har du råd kan du njuta av lyxprodukter som fransk parfym och italiensk design. Men handel omfattar inte bara varor utan också tjänster. Behöver du support för din dator kanske telefonnumret leder till Bangalore i Indien. Ringer du dit har du köpt en tjänst utomlands. Ett av svenskarnas favoritnöjen är att resa utomlands och turista, vilket också räknas som handel med tjänster.

Dock är det nästintill omöjligt idag att säga att en vara är ifrån ett enda land. Om vi tar ett klädesplagg som exempel så kanske det är märkt med ”Made in Portugal”. Men bomullen behöver inte komma från Portugal, den kan istället vara från Mali eller Pakistan. Därifrån säljs den kanske till ett väveri i Bangladesh där den görs om till tyg för

att sedan skeppas till Portugal där plagget sys ihop. Etiketten ”Made in Portugal” stämmer därmed inte riktigt. En produkt idag är global, den innehåller delar (så kallade insatsvaror) från flera länder och har tillverkats i olika steg världen över.

Handel är utbyte av varor och tjänster mellan två eller fler parter. Internationell handel är samma sak fast över nationsgränser. Den här skriften handlar huvudsakligen om handel mellan länder; om export och import och hur de påverkar vår ekonomi. De inledande exemplen ovan är till för att visa hur handel påverkar ditt vardagsliv, varje dag och på många olika sätt. De är exempel på importerade varor och tjänster, sådana som köpts från utlandet. För att kunna köpa dessa produkter måste vi även sälja till

andra länder, vi måste exportera. Varje dag exporterar och importerar svenska företag varor för drygt åtta miljarder kronor.

Vi inleder skriften med ett historiskt avstamp innan vi tar en titt på Sveriges utveckling som handelsnation. Sedan går vi in på varför handel bedrivs; vilka är drivkrafterna som gör att länder och företag handlar med varandra? Därefter tittar vi på vilka ekonomiska effekter på samhället i stort som handeln skapar. Vi diskuterar också varför länder ibland försöker ”skydda sig” från handel och vilka effekter det kan få. Dagens globalisering och handelsmönster, utvecklingsländernas allt större roll i världshandeln och dagens handelspolitik är andra frågor som vi tar upp. Vi avslutar med funderingar kring handel och hållbarhet.

2

Varför handlar vi?

2.1 Frivilligt utbyte av varor och tjänster

Människor har handlat med varandra i alla tider, eller åtminstone i tusentals år om vi med handel menar något annat än enkel byteshandel. Även om handeln utvecklats genom årens lopp har den alltid baserats på samma grundidé: det frivilliga bytet av varor och tjänster mellan två eller flera parter. Båda tjänar på utbytet, annars hade det inte varit frivilligt. Det behöver däremot inte betyda att båda tjänar lika mycket, men båda känner sig efter bytet mer nöjda än innan. Handel kräver tillit mellan parterna och det har bidragit till mer civiliserade samhällen. Samhällen som historiskt sett varit öppna för handel har påverkats av de handelspersoner som besökt dem. På så vis har ekonomiska och vetenskapliga framsteg, men även nya kulturella impulser, spritts över världen.

Samtidigt måste det påpekas att det har förekommit handel som bedrivits på ett moraliskt oacceptabelt sätt. Att, som europeiska länder gjorde, lägga beslag på kolonier i andra världsdelar för att bland annat kunna importera billiga råvaror, är ett exempel. De koloniserade områdena hade inget annat val än att producera och exportera de varor Europa efterfrågade. Handel i dess egentliga mening är frivillig, men i praktiken har det inte alltid gått att skilja handel från exempelvis kolonialism eller rena plundringståg.

2.2 Förutsättningar för handel

För att kunna bedriva annan handel än byteshandel krävs vissa förutsättningar, bland annat ett allmänt accepterat betalningsmedel med ett garanterat värde. De första mynten präglades i

Grekland under antiken. Senare ersattes de av sedlar och i modern tid har vi elektroniska betalningsmedel. Till betalningsmedel finns det kopplat ett behov av en finansmarknad. Handlare måste kunna ta lån, ligga ute med pengar och försäkra sig mot bedrägeri och olyckor. Därför utvecklades bank- och försäkringsverksamhet i de norditalienska handelshusen på 1100- och 1200-talen.

I mitten av 1700-talet startade den industriella revolutionen i Storbritannien. Utvecklingen spred sig gradvis över Europa och senare utanför vår världsdel. I och med industrialiseringen effektiviserades såväl produktionen som kommunikationerna radikalt. I fabriken tillverkades det fler och billigare varor än någonsin förr och transporterna blev effektivare med tåg, flyg och bilar

istället för segelfartyg, häst och oxkärror. Handels beroende av närhet till vatten minskade, vilket gjorde att fler regioner kunde delta i handelsutbytet. Överföringen av information för-enklades med telefoner, radio och telegraf. Tekniken gjorde både att det fanns fler varor och att det var lättare att handla med dem.

Bättre förutsättningar att producera är bara ena sidan av handels utveckling. Ett ökat utbud måste matchas av en högre efterfrågan. Om inte människor har råd att köpa de nya produkterna spelar det ingen roll hur bra utbudet är. Den industriella revolutionen ledde dock inte bara till en effektivare produktion utan även till att befolkningen fick det allt bättre ekonomiskt, något som i sin tur drev på den internationella handeln.

2.3 Svensk handel utvecklas

Sverige påverkades av utvecklingen och i mitten av 1800-talet genomfördes reformer på flera områden som innebar starten på vårt land som handelsnation. Tidigare hade handel utanför städerna varit i princip förbjuden och endast speciellt utvalda städer fick bedriva export. Det hade till och med funnits tullar vid stadsmurarna i Sverige, där bönder fick betala för att föra in sina varor. 1864 infördes fullständig näringsfrihet, vilket innebar att alla medborgare kunde driva vilkens sorts företag som helst, var som helst i landet. Sveriges tullar mot omvärlden sänktes också radikalt vid denna period. Statens roll övergick från att försöka begränsa företagsamhet och handel till att uppmuntra den. Samtidigt kom den industriella revolutionen till Sverige och därmed satte drygt hundra år av rekordhög svensk ekonomisk tillväxt fart med ökat välstånd som följd.

I Sverige grundades under dessa hundra år många av de multinationella företag som dominerar vår industri idag, bland andra Volvo, Ericsson, Electrolux, IKEA och Alfa Laval. Jämfört med många andra länder har Sverige en stor andel multinationella företag. Dessa företag satsade på stordrift för att kunna få ner kostnaderna till konkurrenskraftiga nivåer. Möjligheten att exportera var en förutsättning för framväxten av effektiva företag i ett så litet land som Sverige. På detta sätt drogs pengar in som kunde användas för nödvändig import.

Stora länder, som USA eller Kina, har inte samma behov av att importera varor som ett litet land. Efterfrågade varor och tjänster kan i högre

grad produceras konkurrenskraftigt inom landets gränser. Därmed är stora länder ofta inte lika beroende av export som små länder. I exempelvis USA finns tillräckligt med köpkraft inom landets gränser, men i Sveriges fall bygger välståndet till stor del på handeln. Detta vet såväl företagare som politiker och är även en insikt som de allra flesta svenskar delar. Därför är idén om en fri och öppen handel ganska oomstridd i Sverige, till skillnad från i många andra länder. Vår väg från ett av Europas fattigaste länder till ett av världens rikaste är en väg vi inte kunnat gå utan handel.

2.4 Både export och import behövs

Från 1600-talet och fram till mitten av 1800-talet rådde ett ekonomiskt system i Europa som kallades merkantilism. Merkantilismen gick ut på att öka exporten så mycket som möjligt samtidigt som importen minimerades. Om politiken lyckades kunde statskassan fyllas med guld och ädla metaller. Även om tanken att export är ”bättre” än import fortfarande är vanlig, råder det på många sätt ett annorlunda förhållningssätt idag då de flesta ekonomer och politiker istället stödjer tanken på *frihandel*. Det betyder att vare sig exporten eller importen ska gynnas eller missgynnas, utan att gränserna ska vara öppna åt båda hållen. Företag är beroende av att importera insatsvaror och tjänster för att i sin tur kunna exportera varor och tjänster. Exempelvis visade en studie från 1998 av den amerikanska fordonsindustrin att en bil som var ”Made in USA” endast var amerikansk till 37 procent. Resterande 63 procent var insatsvaror från andra länder, främst från Sydkorea. Det går alltså inte att säga

att export eller import är viktigare än det andra, även om exportframgångar ofta beskrivs mer positivt än ökad import.

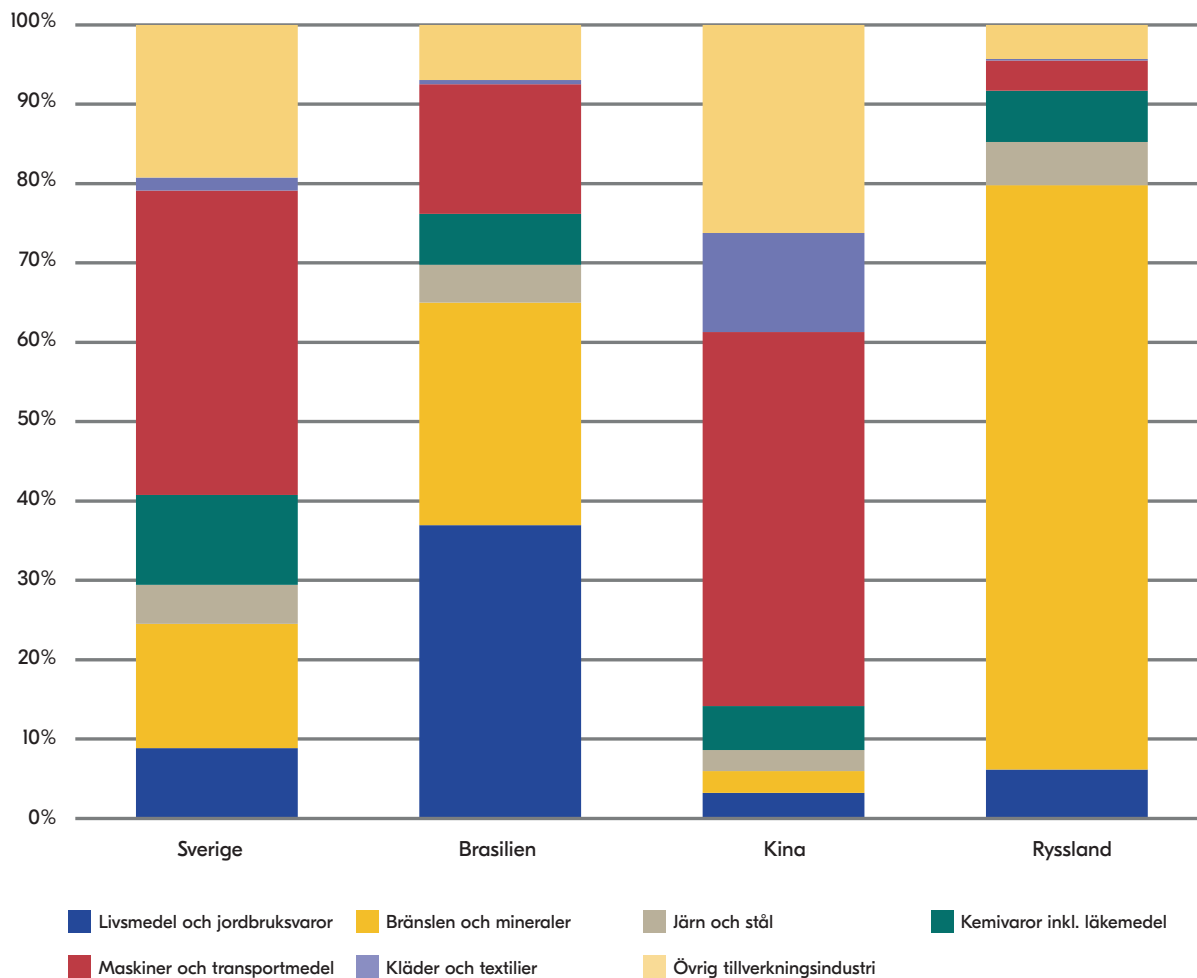
2.5 Handeln baseras på länders olikheter...

Att vi i Sverige importerar bananer är ganska självklart. Vi kan inte odla dem själva, förutom i växthus vilket skulle bli orimligt dyrt. Mycket av det vi importerar skulle vi kunna producera själva, till exempel skulle vi kunna utveckla egna datorer för den svenska marknaden. Istället drar vi nytta av en av de stora poängerna med handel, nämligen skillnader i teknik och kvalitet mellan länder. De importerade varorna är ofta både billigare och bättre än motsvarande varor som vi skulle kunna producera själva. Detta beror på att länder och deras ekonomier är olika.

Att ett land är mer effektivt inom en viss slags produktion jämfört med ett annat land beror på en mängd olika faktorer. När det gäller jordbruk är klimatet viktigt. För industrivaror av enklare slag kan istället tillgång till billig arbetskraft vara av betydelse, medan mer avancerade produkter kan behöva högutbildad arbetskraft. Olika länder har också olika bra infrastruktur som vägar, hamnar och telenät. Finansiella system som banker och försäkringsbolag är centrala för ett välfungerande näringsliv men dessa institutioner fungerar också på olika sätt världen över. Staten påverkar också förutsättningarna, exempelvis genom att stifta lagar och regler, ta ut skatt och finansiera utbildning.

Förutsättningarna för att bedriva företag kan alltså skilja sig markant från land till land och

Viktigaste exporten i fyra länder 2012

Figuren visar de viktigaste exportbranscherna i fyra länder. Sverige är ett litet rikt land, vars export till huvudsak består av avancerade industrivaror. Det kan jämföras med de tre stora utvecklingsländerna Kina, Brasilien och Ryssland, vars exportprofiler är mycket olika. Kina har specialiserat sig på enklare industrivaror, bland annat textilier, medan Brasilien exporterar en stor andel jordbruksvaror och Rysslands export domineras av olja, gas och metaller.

Källa: WTO 2012.

därför blir också vissa länder effektivare än andra på viss produktion. Även ren tradition kan vara viktigt. Den som under en längre period har ägnat sig åt en viss verksamhet har byggt upp en skicklighet som andra saknar. I andra fall är det tvärtom. Det är uppstickaren, den med det nya idéerna och metoderna, som är mest effektiv.

2.6 ...och på specialisering

På grund av dessa olikheter har vi något som brukar kallas en *internationell arbetsfördelning*. Precis som att arbetsuppgifter fördelas mellan anställda på en arbetsplats, fördelas även produktionen i världen. Länder och regioner specialiserar sig på olika slags varor och tjänster beroende på vilka förutsättningar de har. I Sverige och Finland finns till exempel en stor skogsindustri, medan Danmark har en relativt större jordbruksnäring. I Norge utgör olja och gas en stor del av exporten. Grundtanken är alltså ganska enkel; länder satsar på det de är bäst på och låter andra tillverka annat. Detta kallas för absoluta fördelar. Det behöver inte bara röra sig om naturtillgångar. Tvärtom. Idag är ofta andra faktorer viktigare. Det kan gälla tillgång till en viss sorts arbetskraft, en specifik kunskap eller en särskild produktionsteknik.

Men länder importerar även varor som de själva är "bäst" på att tillverka. Då talar vi om att handeln drivs av *komparativa* eller *relativa fördelar*. Det enklaste sättet att förklara detta är att använda ett enkelt exempel från vardagen. Tänk dig att du är ute och seglar med en god vän. Ni blir hungriga. Du råkar vara bättre än din vän på att både sköta om båten och att laga mat. Trots

det är det mest effektivt att dela på uppgifterna. Här kommer de komparativa fördelarna in. Komparativ betyder jämförande; du ska alltså göra det du är *allra mest* effektiv på *jämfört* med din vän, vilket kanske är matlagningen. Eftersom tiden är begränsad innebär det att den tid du lägger på att sköta båten är tid du *inte* lägger på att laga mat. För att utnyttja tiden maximalt bör du alltså göra det du är bäst på jämfört med din vän.

I det här fallet betyder det att du bör laga maten medan din vän sköter om båten.

Om vi översätter detta resonemang till två länder som handlar symboliserar tiden resurser av olika slag, det kan vara naturresurser, kapital eller arbetskraft. Resurserna är, som tiden, begränsade. Även om ett land skulle vara bäst på att producera allt, vore det ineffektivt utnyttjande av landets resurser att göra det. Även om Sverige vore bäst i världen på att producera äpplen kanske vi är mer överlägsna andra länder i produktionen av päron. Då kan det trots allt vara mer effektivt att specialisera sig på päron, för de resurser vi lägger på äpplen är då resurser som vi inte lägger på päron. Istället kan vi köpa äpplen från andra. Handeln bidrar alltså till att bättre utnyttja de resurser vi har till vårt förfogande. När varje land koncentrerar sina resurser på det de är komparativt bäst på, blir den samlade produktionen större än om alla hade isolerat sig och försökt klara sig på egen hand. Genom en effektiv arbetsfördelning kan vi då, utan att arbeta mer, ändå producera mer. Därmed kan vi också konsumera mer än vad som annars hade varit fallet.

3

Handelns effekter

3.1 Lägre priser och ökat utbud

Specialiseringen gör oss skickligare och leder ofta till *stordriftsfördelar*, vilket betyder att tillverkningskostnaden per enhet sjunker i takt med att tillverkningen ökar. Exempelvis kanske det kostar 100 000 kr per bil att producera 10 bilar, medan kostnaden att producera 20 bilar kan falla till 90 000 kr per bil. Ny teknik i en fabrik kan bli mer lönsam och nyttan av en utbildning kan löna sig mer vid storskalig tillverkning. En viktig poäng med handeln är alltså lägre tillverkningskostnader, vilket i sin tur även leder till lägre priser.

Priserna pressas även av den konkurrens som handeln leder till. Företagen tvingas ha kontroll på tillverkningskostnader och kvalitet, samtidigt som de försöker göra just sin produkt speciell och

attraktiv. Kan du som konsument välja mellan liknande produkter från många olika företag från olika länder, kan inte företagen ta ut samma priser som de hade kunnat om gränsen varit stängd och du bara kunnat köpa svenska produkter.

Kombinationen av prispress och specialiserade produkter gynnar kunderna. Du som konsument kan välja mellan en billig bormaskin som duger bra när du ska sätta upp tavlor eller en lite dyrare som håller även om du snickrar på all ledig tid.

Och för bygg- eller anläggningsföretaget finns det bormaskiner av alla storlekar och sorter – det är bara att välja efter företagets inriktning och uppdrag. Att det finns flera olika varianter av samma produkt förklaras av att ett land både exporterar och importerar en produkt, exempel-

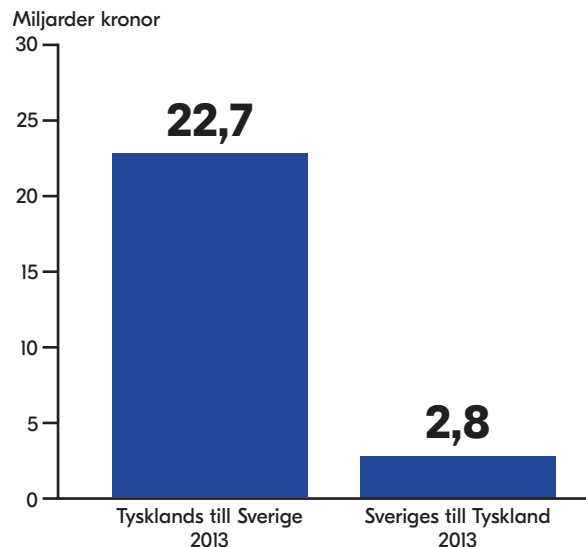

vis att Sverige säljer bilar till Tyskland samtidigt som tyskarna säljer bilar till oss.

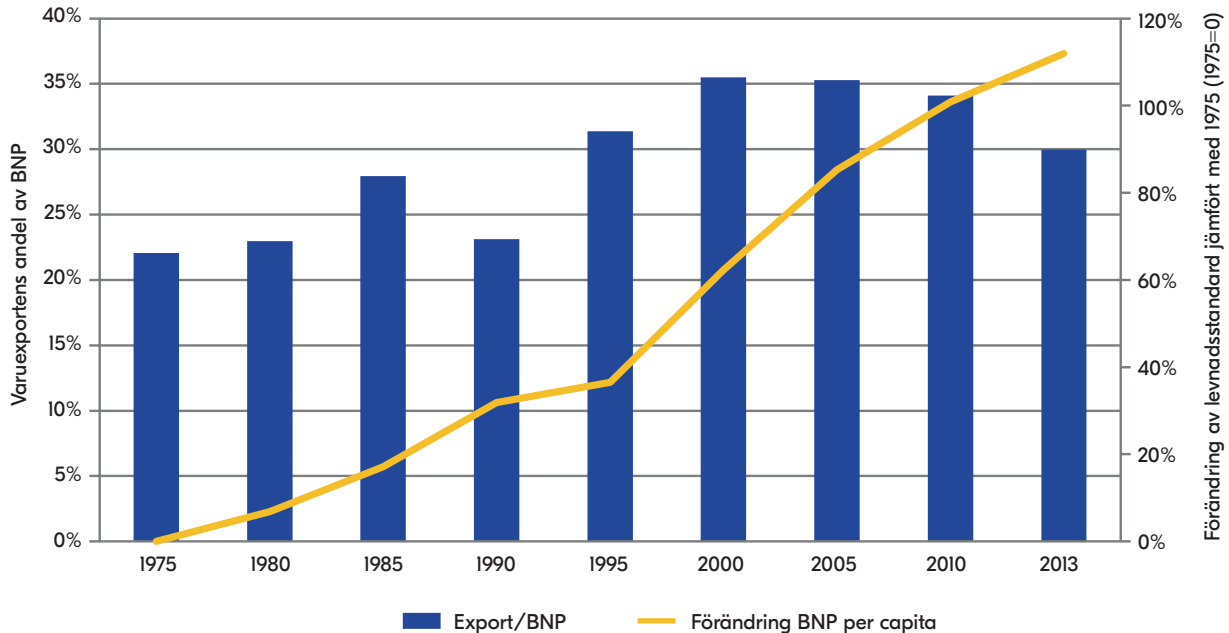
3.2 Ekonomisk utveckling

Handeln påverkar vår ekonomi på många sätt, oavsett vem du är, var du bor och vad du arbetar med. Det finns direkta effekter, som diskuterats ovan, men även många indirekta. Generellt sett kan en säga att länder som är öppna för handel har ett högre välstånd än länder som varit mer inåtvända. Särskilt för små länder är internationell handel nödvändig, detta gäller inte minst vårt eget land. Handeln har bidragit till en gynnsam ekonomisk utveckling genom såväl exportinkomster som möjligheter att importera efterfrågade produkter. Men enbart en öppen handelspolitik leder inte till välstånd. Det krävs

Export av personbilar 2013

Varuexportens andel av BNP, 1975-2013

Diagrammet visar sambandet mellan levnadsstandarden i Sverige och varuexportens betydelse för den svenska ekonomin. De blåa staplarna visar varuexportens andel av total BNP och den gula linjen visar förändringen i BNP per capita. Sedan 1975 har varuexportens andel av den svenska ekonomin stadigt ökat även om finanskrisens effekter syns tydligt under de senaste åren. Men trots nedgången har BNP per capita fortsatt att öka, jämfört med 1975 är den 114 procent högre 2013. Det är tydligt att ökad varuhandel har bidragit till den stigande levnadsstandarden i Sverige, särskilt åren efter nittitalskrisen syns varuexportens bidrag till återhämtningen i ekonomin.

Källa: SCB 2013.

även andra faktorer också, som exempelvis teknisk utveckling, ansvarsfull ekonomisk politik och utbildningssatsningar.

3.3 Strukturomvandling

Ekonomisk utveckling betyder inte att alla företag är vinnare. Vissa tjänar på möjligheterna att delta på en internationell marknad och

exportera till andra länder. Andra förlorar då de inte klarar av konkurrensen från bättre och billigare utländska konkurrenter. Detta kan gälla enskilda företag såväl som hela branscher. Därför både skapar och förstör handeln jobb. Detta kallas *struikuromvandling* och är en ständigt pågående process. Omvandlingen beror till stor del på den konkurrens som en öppen handel

skapar, men kan också komma av bland annat teknisk utveckling. Även om det kan vara smärt- samt för enskilda individer, exempelvis när någon förlorar sitt jobb, är omvandlingen nöd- vändig för samhället på sikt. Utan den hade utvecklingen stannat av.

Som exempel kan nämnas att Sverige inte längre har en stor varvsindustri. Den försvann på 1970-talet eftersom den inte klarade av konkurrensen från länder som Sydkorea och Japan. Istället har vi idag en stor IT-sektor, där svenska företag som Spotify, iZettle och Klarna hävdar sig väl i den internationella konkurrensen. I princip alla ekonomer menar att de positiva effekterna av handeln väger tyngre än de negativa. Därför är det bättre att inte hindra struktur- omvandlingen utan istället stödja de som drabbas negativt genom exempelvis utbildnings- satsningar.

3.4 Att ”skydda sig” från handel

Många vill ändå fördröja eller förhindra struktur- omvandlingen. Omvandlingen är naturligt nog inte populär bland de företag och människor som kommer i kläm och därför kan det uppstå ett tryck att försvåra för utländska konkurrenter. Många anser att konkurrensen från utlandet är ”orättvis”; kanske upplevs lönerna i konkurrent- landet som för låga eller så har företagen i ut- landet överlägsen teknik eller så finns det andra faktorer som gör att ”alla inte spelar på lika villkor”. I sådana situationer kan krav på att skydda de egna företagen höjas.

Dessa tankar kallas för *protektionism* och be- tyder att staten ”skyddar” den egna ekonomin

från utländsk konkurrens. Om folk däremot fri- villigt väljer att köpa det egna landets varor, kanske för att stödja lokal företagsamhet, är det naturligtvis inte protektionism.

Protektionistisk politik kan se ut på många olika sätt, men historiskt sett har den vanligaste metoden varit att ta ut tull vid gränsen för att göra importerade varor dyrare. Landets egna företag ges därmed en fördel jämfört med ut- ländska företag. För staten har tullar också tradi- tionellt varit ett sätt att få in pengar till stats- kassan. Maldiverna exempelvis får 61,5 procent av sina skatteintäkter från tullar. Samma siffra för Etiopien är 45,9 procent. Men protektionistiska åtgärder kan också vara betydligt mer tekniska och svårare att upptäcka. Det kan exempelvis röra sig om speciella produktkrav som kräver en särskild märkning eller certifiering. Ett annat vanligt exempel är regler om att varor måste innehålla en viss mängd lokalproducerat material.

3.5 Vinnare och förlorare av protektionism

Frågan är vem som skyddas av en protektionistisk politik? De egna företagen och deras anställda är ett svar. Samtidigt får utländska konkurrenterna lida, de drabbas av en extra kostnad som det egna landets företag slipper. Protektionistiska åtgärd- er drabbar inte sällan utvecklingsländer extra hårt då de ofta är mer beroende av ett fåtal viktiga exportprodukter. Om vi bortser från vad effekterna blir i utlandet och håller oss på hemma- plan; finns det förlorare även här? Svaret är ja. Höjda tullar missgynnar exempelvis företag som importerar. Dessa företag höjer då priserna för att

kompensera, något som i sin tur drabbar konsumenterna som får betala ett högre pris för sina varor. När människor behöver betala mer för sina varor sjunker levnadsstandarden.

Många företag är idag beroende av att importera, exempelvis importeras bildelar som sedan används i produktionen av bilar. Varor som används i tillverkningen av en annan produkt brukar kallas för insatsvaror. Om tullen på bildelar höjs med syfte att skydda en svensk tillverkare, ökar även priset på den färdiga bilen som följd. Den färdiga bilen kanske sedan exporteras vidare men till ett högre pris än nödvändigt på grund av tullen. Skyddet för viss industri skadar på

så vis annan industri eftersom deras produkter blir dyrare och därmed mindre konkurrenskraftiga.

Så vi har vinnare och förlorare. Vem väger mest? Om vi tar vinsterna för de företag och anställda som gynnas av protektionismen och lägger dem i en korg och sedan lägger de sammanlagda förlusterna för de företag och konsumenter som missgynnas i den andra korgen, blir resultatet nästan alltid att förlusterna är väger mer. Det beror på att en del företag eller branscher som inte är tillräckligt konkurrenskraftiga ges konstlade fördelar, medan andras naturliga komparativa fördelar försvagas. Resurserna utnyttjas därmed inte på ett effektivt sätt.

Behovet av att skydda vissa företag, branscher eller geografiska områden måste vägas mot ett visst samhällsekonomiskt pris. Det är en politisk fråga om staten ska använda protektionism eller andra åtgärder för att försöka lösa sociala och ekonomiska problem. Ofta finns det andra och effektivare sätt att lösa problemen på.

3.6 "Uppfostringstullar"

Det finns exempel på att så kallade "uppfostrings-tullar" hjälpt fattiga länder att få fart på sin ekonomiska utveckling. Sådana tullar har då skyddat landets industri i sitt första ömtåliga skede, innan den tålt internationell konkurrens. Efter att

industrin kommit på fötter, har tullarna gradvis trappats ned och företagen har kunnat delta i den internationella ekonomin. Ett problem med en sådan politik är att de tullar som först skulle vara tillfälliga, istället blev permanenta. Skyddade företag kan också bli "bekväma" bakom tullskyddet, de behöver helt enkelt inte anstränga sig lika mycket då pressen från utländska konkurrenter minskar. Efter ett tag kan företagen börja fungera allt sämre och tillslut bli olönsamma och gå i konkurs - trots skyddet. Resultatet kan med andra ord bli ett näringsliv som inte klarar internationell konkurrens.

4

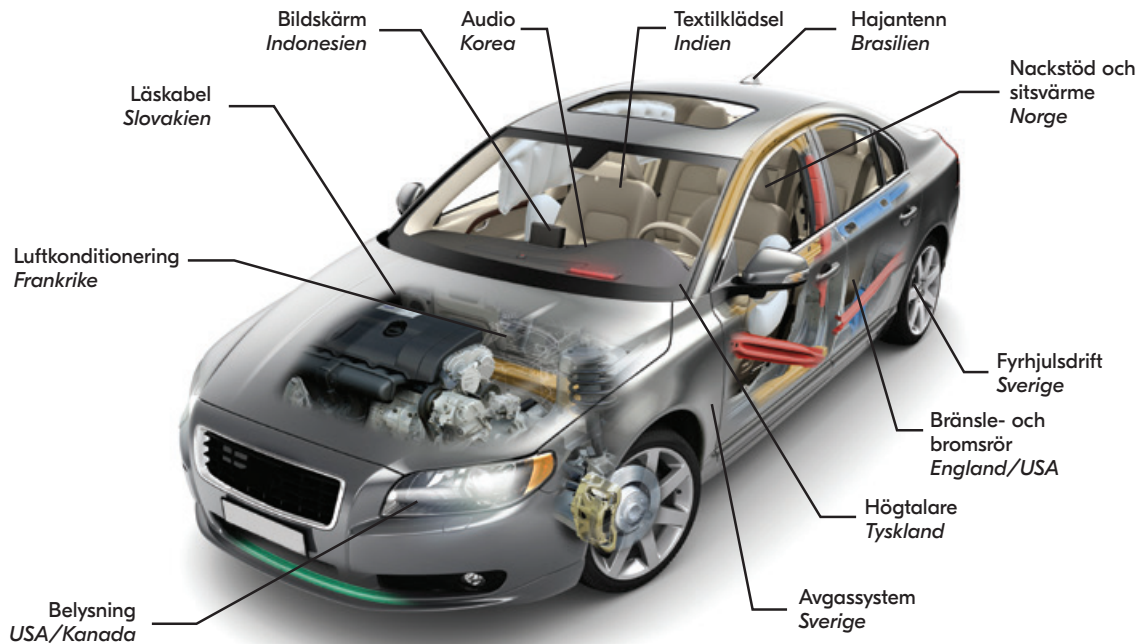
Förändrade handelsmönster

4.1 Globaliseringen

Globalisering är för de allra flesta ett nutida begrepp, kanske på grund av att utvecklingen de senaste årtiondena varit så pass kraftfull. Vi har tidigare berört den industriella revolutionens effekter på handeln och det är vid samma tidpunkt som den moderna globaliseringen kan sägas ha tagit fart. Vi kommer här att tala om globaliseringen i termer av handel men begreppet är betydligt bredare än så och omfattar allt från ekonomi till politik och kultur.

Globalisering kan beskrivas som en integrationsprocess där länder, företag och människor knyts samman av kapitalflöden, handel och investeringar. På senare tid har processen blivit allt intensivare och det finns flera orsaker

till detta. Teknisk utveckling är en anledning där exempelvis internet har revolutionerat möjligheterna för både företag och konsumenter att kommunicera och skaffa information. Informationstekniken har också gett upphov till helt nya sätt att handla, inte minst e-handel. Även den mer traditionella varuhandeln har blivit mer effektiv med hjälp av bland annat snabbare transporter. Ytterligare en orsak till ökad globalisering är handelspolitiken. Stora regionala handelsavtal som *North American Free Trade Agreement* (NAFTA) i Nordamerika och *Association of Southeast Asian Nations* (ASEAN) i Sydostasien har betytt mycket för den ekonomiska integrationen både regionalt och globalt.

Delarna till en bil tillverkas i många olika länder. Här visas ett exempel på hur det kan se ut.

4.2 Globala värdekedjor

Efter andra världskriget har världshandeln växt ordentligt och fortare än ekonomin i stort. 2013 utgjorde exporten av varor drygt 25 procent av världens samlade ekonomi. För att sätta det i perspektiv kan vi nämna att motsvarande andel 1992 var 15 procent och 1950 endast sju procent. Världsekonomin är med andra ord mycket mer beroende av handel idag än för bara några årtionden sen. Men handeln har inte bara ökat, den har också förändrats.

Tack vare de möjligheter informations-tekniken skapar har helt nya handelsmönster uppstått. Produktionen *fragmenteras*, det vill säga delas upp och sker på olika platser i världen, på ett sätt som inte gick tidigare. *Outsourcing* betyder att företag delar upp produktionen och

lägger ut valda delar hos andra producenter, ofta av kostnadsskäl men även för att få närhet till särskild infrastruktur och viktiga marknader. Den form av outsourcing som innebär att produktionen förläggs i utlandet kallas *offshoring*. Samtidigt koncentrerar sig gamla industriländer som Sverige alltmer på forskning och utveckling, design och marknadsföring. Denna nya handelsverklighet kan bäst beskrivas med termen *globala värdekedjor*.

Utvecklingen av globala värdekedjor kommer dels av den tekniska utvecklingen men också genom att handelshinder såsom tullar minskats. Det har skett en så kallad liberalisering av handeln, bland annat via de regionala handelsavtal som tidigare nämnts. Utvecklingen har skapat möjligheter för företagen att dela upp sin

produktion i olika steg och specialisera sig ytterligare. Detta har lett till att handeln med varor och tjänster har ökat världen över. Att fragmentera produktionen är i sig inget nytt, dock har det aldrig tidigare skett i så stor omfattning. Utvecklingen av globala värdekedjor syns i de flesta sektorer men är som tydligast bland tekniskt avancerade varor där produktionen sker i flera steg.

4.3 Utländska direktinvesteringar och multinationella företag

Multinationella företag är centrala aktörer i världshandeln. De har stor betydelse för internationella flöden av handel, kunskap och investeringar mellan länder och därmed också på globalisering och globala värdekedjor. Ungefär en tredjedel av världshandeln sker idag inom multinationella företag.

Multinationella företag etablerar genom *utländska direktinvesteringar* fabriker, försäljningskontor eller underavdelningar (så kallade filialer) i andra länder. Direktinvesteringen sker genom att det multinationella företaget antingen köper upp ett existerande företag eller startar upp ett helt nytt bolag utomlands. En viktig drivkraft för dessa investeringar är företagets vilja att effektivisera verksamheten. Företaget kan kanske sänka sina produktionskostnader utan att påverka kvaliteten på sin vara genom att producera i ett annat land, exempelvis genom lägre löner. En annan anledning att direktinvestera utomlands kan vara tillgången till specifik kunskap, eller råvaror som företaget behöver i sin produktion.

Utländska direktinvesteringar har blivit allt mer betydelsefulla under de senaste årtiondena. År 2013 var det samlade värdet av alla utländska direktinvesteringar 36 gånger större än år 1980. De flesta direktinvesteringar sker idag mellan de rikaste och mest utvecklade länderna i världen. Trenden är dock att utvecklingsländer står för en allt större del av de utländska direktinvesteringarna. Utvecklingsländer investerar dessutom alltmer i andra utvecklingsländer.

Många länder är positiva till utländska direktinvesteringar eftersom de kan skapa arbetstillfällen i landet och ge tillgång till ny teknik och kunskap. Men i vissa fall finns en oro för att företag eller sektorer som ses som särskilt viktiga skall styras av utländska ägare, eller att vinsterna från företagen inte kommer det egna landet till del utan istället går till utländska ägare. På samma sätt kan det i de multinationella företagens hemländer uppstå en oro för att arbetstillfällen och kunskap försvinner när företagen flyttar utomlands.

4.4 Tjänster

Det vanligaste sättet att sälja en tjänst i ett annat land idag är via en direktinvestering. De flesta tjänster inte kan exporteras på samma vis som varor utan måste istället produceras på plats. Det näst vanligaste sättet är när tjänsten, exempelvis en konsulttjänst, levereras via internet eller över telefon mellan två länder. En annan möjlighet är att åka över landgränser för att handla tjänster, det är exempelvis vad turister gör. Turismen är en av världens viktigaste branscher idag, en verksamhet som skapar många jobb och bidrar till länders ekonomiska utveckling.

Tjänsteföretaget och dess anställda kan också själva flytta på sig, vilket är fallet när exempelvis en byggarbetare från ett annat land kommer till Sverige och arbetar. Det finns anledning att tro att tjänstehandeln skulle kunna öka ordentligt med enklare regler. Särskilt när det gäller möjligheterna att arbeta tillfälligt i ett annat land, något som idag är svårt i de flesta länder på grund av omfattande regler kring bland annat visum och arbetstillstånd.

Att handel med tjänster har en ökad betydelse idag framgår av att det oftare blir allt svårare att urskilja vad som är en vara och vad som är en tjänst. Exempelvis köper många idag sin mobil-

telefon (vara) i samband med att de tecknar ett abonnemang (tjänst). Denna sammankoppling kallar vi för en *tjänstefiering* av ekonomin. Tillverkningsföretag är idag beroende av en mängd olika tjänster i sin produktion, till exempel krävs forskning för att utveckla nya varor, juridiska tjänster, redovisnings- och bokföringstjänster, kommunikation och transport. Dessa tjänster kan antingen köpas in utifrån eller produceras av företaget självt. Tjänstefiering är också nära sammanlänkad med globalisering och produktion inom värdekedjor. Det hade inte varit möjligt att dela upp produktionen världen över utan billigare transporttjänster och effektivare IT-tjänster.

4.5 Digitaliseringen

Digitalisering är en ständigt pågående process där information omvandlas till digital form och användningen av datorer och internet ökar. Idag är hälften (3,7 miljarder) av världens befolkning uppkopplade. Som vi tidigare nämnt hänger tjänstefiering ihop med globalisering och handel inom globala värdekedjor. Geografiska avstånd har tidigare varit det svåraste hindret för internationell handel och digitaliseringen minskar dessa avstånd genom att information blir mer lättillgänglig och tjänster, som digitala betalningslösningar, blir allt effektivare. Digitaliseringen skapar också möjligheter för nya aktörer att handla internationellt, små och medelstora företag kan nå en helt ny kundkrets bland annat via webbplatser och appar.

När handeln digitaliseras i högre grad blir överföring av data mellan länder allt viktigare. Molntjänster är idag en vanlig metod för att lagra och sprida information. Dataöverföring öppnar även dörren för handel med en helt ny sorts produkter som exempelvis dataspel som köps digitalt eller strömningstjänster för film och musik.

4.6 Utvecklingsländerna

Globaliseringen ger nya handelsmöjligheter och påverkar hela världen, men många länder har fortfarande svårt att till fullo dra nytta av världshandeln. Framförallt i Afrika, men även på andra kontinenter. Väpnade konflikter, ogynnsam geografi, korruption och outvecklat näringsliv är några orsaker till detta. Trots det bidrar globali-

seringen, tillsammans med exempelvis bättre utbildning, till att tyngdpunkten i världsekonomin är på väg att flyttas bort från de traditionella industriländerna. De processer som tidigare skapat välstånd i västvärlden är idag verksamma i många utvecklingsländer där fattigdomen minskar, inte minst tack vare direktinvesteringar och globala värdekedjor. Genom kunskaps- och tekniköverföringar kan företag i utvecklingsländerna ta stora kliv på kort tid, men det kräver både rätt infrastruktur och en stabil politiskt situation. Något som inte är en självklarhet i många länder.

Utvecklingsländerna handlar idag allt mer. De länder som har tillgång till exportmarknader och som själva är öppna för omvärlden drar nytta av möjligheterna som globaliseringen erbjuder. Bland dessa märker vi främst Brasilien, Indien, Indonesien, Mexiko, Ryssland, Sydafrika och Turkiet. De bidrar alla till världsmarknaden med sina olika produkter, Ryssland med olja och gas, Indien är långt framme inom IT och Brasilien har en stor jordbrukssektor.

Men mest i fokus är Kina. Landets ekonomiska utveckling har gjort det till världens största exportör och till en av världens största ekonomier på kort tid. Kina kallas ofta för ”världens verkstad” och kinesiska fabriker producerar en stor del av världens industrivaror. Bilden av landet som en verkstad är dock sakta på väg att ändras. I takt med att lönerna stiger börjar Kina ställa om sin ekonomi till att fokusera mer på tjänster och andra mer lönsamma delar av produktionskedjan.

Kina är ett bra exempel på hur globaliseringen binder länder närmare varandra. Världen är inte bara beroende av att Kina producerar billiga varor, Kina är också beroende av världen. Utan utländska investeringar i kinesiska fabriker och en världsmarknad att sälja sina produkter på skulle landets ekonomiska utveckling inte vara lika snabb. Eftersom den inhemska köpkraften fortfarande är ganska låg har Kina behov av att exportera mycket.

4.7 Jordbruket – ett kapitel för sig

Även om värdet av jordbrukshandeln globalt sett bara utgör några få procent av den totala handeln är sektorn ofta avgörande för många utvecklingsländer. Jordbruksvaror tillhör ofta fattiga länders viktigaste exportvaror, men tullarna i resten av världen är fortfarande höga vilket gör det svårt för utvecklingsländerna att konkurrera. Dessutom ger många länder subventioner – statligt stöd – till sitt jordbruk vilket i sin tur påverkar priserna och därmed handeln.

Att jordbruket skyddas från fri konkurrens beror delvis på inflytelserika jordbrukarorganisationer, men också på jordbrukets många kopplingar till traditioner, miljö och landsbygdsfrågor. Sveriges inställning har länge varit att jordbrukssektorn ska vara öppen för konkurrens från andra länder. Det är en inställning som delas av många utvecklingsländer som gärna skulle vilja exportera fler jordbruksvaror. Samtidigt är frågan komplicerad och alla utvecklingsländer har inte samma intressen.

5

Handelspolitik

5.1 Vad är handelspolitik?

Frågor om hur öppen ett lands ekonomi ska vara gentemot omvärlden och hur import och export ska regleras, det vill säga vilka spelregler som ska gälla för handeln, utgör *handelspolitiken*. Politik som är inriktad på att begränsa handeln är *protektionistisk* politik medan politik som istället syftar till att underlätta handeln är *frihandelsvänlig* politik. Dragkampen mellan dessa två inriktningar följer både ideologiska och kommersiella intressen. En stor del av handelspolitiken fastställs i internationella förhandlingar som leder fram till avtal och regelverk som företagen sedan måste rätta sig efter.

5.2 Världshandelsorganisationen WTO

Det viktigaste forumet för handelspolitik är Världshandelsorganisationen WTO (*World Trade*

Organization). WTO bildades 1995 och har sitt säte i Genève. De allra flesta av världens länder är medlemmar idag, närmare bestämt 164 stycken. Ytterligare ett antal har observatörsstatus och är på väg att bli fullvärdiga medlemmar. Organisationen mål är att få världshandeln att fungera så smidigt som möjligt. Detta görs dels genom förhandlingar om nya handelsregler mellan medlemsländerna, så kallade ”rundor”, och dels genom att se till att överenskomna regelverk följs. Organisationen har en egen ”domstol” för just detta syfte. Utslagen brukar följas av parterna, vilket gör WTO till en starkare organisation än många andra internationella organisationer.

Det viktigaste WTO-avtalet kallas GATT (*General Agreement on Tariffs and Trade*) och har gällt sedan 1947, det vill säga långt innan WTO

grundades. GATT har kraftigt minskat världens tullar på industrivaror, i den rikare delen av världen idag är dessa tullar ofta nära noll. Fattigare länder har dock fortfarande högre tullar, även om deras tullnivåer också har sänkts betydligt. Andra viktiga WTO-avtal är GATS och TRIPS som rör tjänstehandel respektive immaterialrätt.

I WTO pågår just nu en förhandlingsrunda som kallas Doha-rundan. Den inleddes 2001 i Qatars huvudstad med syftet att sätta utvecklingsländernas behov och intressen i fokus. Att rundan sexton år senare fortfarande inte är avslutad får betraktas som en besvikelse, inte minst för utvecklingsländerna.

Anledningarna till att förhandlingarna inte kunnat avslutas är flera, Doha-rundan omfattar

fler förhandlingsområden än tidigare och medlemmarna måste komma överens om samtliga områden för att rundan skall kunna avslutas. Inom WTO fattas dessutom i princip alla beslut genom enhällighet vilket innebär att alla medlemmar måste vara överens. Antalet medlemmar har också blivit fler än i tidigare förhandlingsrunder. Ytterligare en bidragande faktor är att styrkeförhållandena i världsekonomin håller på att förändras, länder som Brasilien, Kina, Indien och Ryssland har knappt in på EU och USA. I takt med att länders ekonomiska situation ändras, förändras deras prioriteringar i förhandlingen vilket gör det svårare att komma överens om ett avtal. Även förändrade handelsmönster i form av globala värdekedjor och det ständigt ökande antalet bilaterala och

regionala frihandelsavtal har påverkat förhandlingstakten i Doha-rundan. Under förhandlingsmötet i Bali 2013 nåddes trots allt ett par överenskommelser, bland annat inom förhandlingsområdet handelsprocedurer. Det var det första avtalet som skrevs under sedan WTO bildades 1995 och ett litet steg på vägen mot ett avslut av Doha-rundan. Nästa stora förhandlingsmöte sker i Buenos Aires under slutet av 2017.

5.3 Frihandelsavtal

Att förhandla fram nya handelsavtal inom WTO är en tidskrävande och svår process, därför går många länder istället förbi WTO och sluter egna frihandelsavtal. Fördelen med frihandelsavtal är att de går fortare att förhandla fram då färre parter ska komma överens om villkoren. Avtalen bidrar också generellt till ytterligare öppningar i världshandeln. Nackdelen är att de många olika avtalen gör handelsreglerna svåröverskådliga för de företag som gör internationella affärer, vilket kan försvåra för handeln. Dessutom kan små länder, inte minst utvecklingsländer, hamna utanför avtalen eftersom de kan vara mindre intressanta som avtalspartner.

EU är engagerat i flera olika förhandlingar om frihandelsavtal samtidigt, exempelvis har nya avtal har nyligen slutits med Kanada och Vietnam och förhandlingarna med Japan är i slutskedet. Troligen inleder EU även samtal med Australien, Chile och Nya Zeeland inom kort.

5.4 Handelshinder bakom gränserna

Handelsavtalsförhandlingar har som syfte att lätta på olika former av handelshinder. Idag

består dessa handelshinder inte längre i lika hög grad av tullar utan ofta istället av nationella lagar och regler som egentligen inte har för avsikt att försvåra för handeln. Därför är handelspolitik mycket mer komplicerat idag än för några årtionden sedan. Om ett land stiftar en ny miljölag, antar nya bestämmelser om hälsokrav på produkter eller beslutar att en viss sorts teknik ska gälla för vissa datasystem, så kan det påverka företag i andra länder. Det som från början ser ut som små tekniska detaljer kan göra det svårt, eller rent av omöjligt, för företagen att anpassa sina produkter och i längden sälja dem på en viss marknad. Då har det uppstått ett *tekniskt handelshinder*. För att lösa dessa måste länder hitta sätt att antingen ha gemensamma regler eller acceptera varandras regler.

Det betyder inte att det skulle vara önskvärt, eller ens möjligt, för alla länder att ha samma regler på alla områden. Kulturella, politiska och ekonomiska skillnader mellan länder gör att människor prioriterar olika och därför vore det olämpligt med exempelvis samma säkerhetsbestämmelser överallt. En regel som fungerar utmärkt i Sverige kanske inte alls är anpassad för kenyanska förhållanden. Alla länder har heller inte förmågan att upprätthålla bestämmelser på samma sätt.

5.5 EU:s gemensamma marknad

EU anses vara världens mest ambitiösa frihandelsprojekt, mycket tack vare den så kallade *inre marknaden*. På EU:s inre marknad ska varor, tjänster, personer och kapital kunna röra sig fritt - detta kallas för EU:s *fyra friheter*. Tanken är att

det ska vara lika lätt att göra affärer mellan exempelvis Tyskland och Spanien som mellan två delstater i Tyskland. Reglerna för handeln på den inre marknaden ska också vara i stora sett desamma, det vill säga *harmoniserade*. Dessutom finns det en viktig regel om att en produkt som får säljas i ett land också ska få säljas i övriga länder i unionen, enligt den så kallade principen om *ömsesidigt erkännande*. EU:s inre marknad har, genom att ta bort handelshinder, lett till ökad handel, ekonomisk tillväxt och djupare integration. Den inre marknaden gör det också möjligt för EU-medborgare att arbeta och studera i andra EU-länder. Sedan 2001 finns dessutom den gemensamma valutan euron inom många EU-länder. Sverige igår dock inte i *valutaunionen*.

EU är en *tullunion* med en gemensam yttre handelspolitik. En tullunion betyder att det inte finns några tullar mellan länderna inom EU och att EU har en gemensam yttre tull mot länder utanför unionen. Det är även EU som förhandlar i internationella handelsförhandlingar. Sverige har därför, sedan vi gick med i EU 1995, inte längre en egen röst i handelspolitiken. Vår röst är istället en av 28 viljor, som är på väg att bli 27 när Brexit blir verklighet och Storbritannien lämnar unionen. EU:s handelspolitik blir en avvägning av medlemsstaternas olika intressen och därigenom kan Sverige påverka den globala handelspolitiken. Ofta står frihandelsvänliga nordliga länder för en linje där de ser positivt på att öppna upp EU mer för omvärlden. Sverige driver inte sällan en linje som i södra Europa uppfattas som mycket frihandelsvänlig.

6

Handel och hållbar utveckling

6.1 Hållbar utveckling

De ekonomiska fördelarna med internationell handel är idag välkända och accepterade av de flesta. Ett rikare utbud och lägre priser är två självklara effekter av handel. Att du kan gå till affären och köpa rosor från Kenya eller tomater från Spanien tillhör vardagen i Sverige idag. Men vad säkerställer att personerna som skär till rosorna har anständiga arbetsvillkor och är det miljömässigt försvarbart att köpa tomater som fraktats från Spanien istället för tomater som odlats i Sverige? Internationell handel i sig är ingen garant för en hållbar utveckling av ekonomin, miljön och länders sociala förhållanden, men den kan vara en positiv kraft.

Nedan tar vi upp tre exempel med tydliga kopplingar mellan handel och hållbarhet - inkomstfördelning, jämställdhet och klimat.

6.2 Ekonomisk hållbarhet

Det hävdas ibland att dagens handelsvillkor favoriserar storföretag och rika länder, medan fattiga länder och dess invånare missgynnas. Handel är en del av globaliseringen och många kopplar samman globaliseringen med ökande klyftor i världen. Är det möjligt att handeln, samtidigt som den bidrar till utveckling, även vidgar klyftorna i världen? Det beror på. Alla företag klarar inte internationell konkurrens och kan därmed tvingas strukturera om för att överleva, något som i sin tur får effekter på jobben. Samtidigt kan ett annat företag via handel få tillgång till nya marknader och billigare insatsvaror och på så vis effektivisera sin produktion, öka sin vinst och anställa fler personer. Inkomster har då fördelats om inom samhället som en effekt av handeln.

Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att handel inte är ett nollsummespel. Det är inte en part som vinner medan den andre förlorar – båda parter vinner på handel totalt sett. Men det finns ingen garanti för att båda vinner lika mycket. Därför behöver vi politiska reformer för att garantera att vinsterna från handeln kommer hela samhället till nytta. Förutsättningarna för att ta vara på de ökade ekonomiska resurser som handel och globalisering skapar varierar mellan länder med följd att inkomstklyftor kan skapas både inom grupper och mellan länder och regioner.

6.3 Social hållbarhet

Systematisk diskriminering på grund av faktorer som kön, ålder och etnicitet förekommer överallt i världen och inom många olika områden. Vi har

tidigare tittat på sambandet mellan handel och strukturomvandlingar på arbetsmarknaden. Dessa omvandlingar får konsekvenser på den sociala hållbarheten, inte minst jämställdheten.

Det är ingen hemlighet att kvinnor globalt är överrepresenterade inom lågbetalda jobb med svaga arbetsrättsliga förhållanden och en farlig arbetsmiljö. Andel kvinnor som är entreprenörer är också relativt liten jämfört med män. Kvinnor kan även ha svårare att få lån till samma villkor som män, äger inte mark eller andra tillgångar i lika stor utsträckning och har inte de nätverk som krävs för att kunna konkurrera på en öppen marknad. Kort och gott; arbetsmarknader världen över är långt ifrån jämställda. Handel kan inte på egen hand jämna ut dessa skillnader, men den kan vara en positiv kraft.

Blomsterindustrin i Kenya är ett bra exempel på sambandet mellan handel och social hållbarhet. Sektorn växte kraftigt i början av 2000-talet och har EU som främsta exportmarknad, mycket tack vare de särskilt förmånliga handelsvillkor som EU ger utvecklingsländer som Kenya. Arbetarna i blomsterindustrin är till stor del kvinnor vilka gynnades av utvecklingen. Med exportframgångarna kom en självständig inkomst och bättre sociala nätverk bland annat. Men när de förmånliga handelsvillkoren med EU löpte ut 2014 höjdes tullarna på blommor. Lönsamheten i blomsterindustrin sjönk och de arbetande kvinnorna drabbades negativt. 2015 skrevs dock ett nytt handelsavtal på mellan EU och *East African Community* (där Kenya ingår) med lägre tullar som följd. Det finns med andra ord anledning att tro att blomsterindustrin i Kenya kan återhämta sig.

6.4 Miljömässig hållbarhet

En fråga som hamnat i fokus på senare år är handelns påverkan på miljön och då framför allt transporter utsläpp av växthusgaser. Många frågar sig om det är klimatmässigt försvarbart att transportera produkter runt jorden. Spontant kan det verka sundare att köpa lokalt producerade varor för att skona klimatet. Men att fokusera på transporter är delvis felaktigt. Självklart leder varuhandel till transporter, men cirka 90 procent av all handel sker med sjötransporter och dessa står endast för två procent av de samlade utsläppen av växthusgaser.

Sett till en varas totala miljöpåverkan från produktion till konsumtion är transporter van-

ligtvis en relativt liten del. Var och hur en vara produceras är av betydligt större vikt då det är själva produktionen som ger upphov till de största utsläppen. Exempelvis kan broccoli som produceras i Sydamerika ha en lägre klimatpåverkan än närodlat svensk broccoli. Den svenska broccolin kanske kräver ett växthus som värms upp med fossila bränslen, något som inte behövs i Sydamerika. Sedan måste transporter (framförallt vilken typ av transportmedel) vägas in, men även säsongsvariationer och typ av insatsvaror. Det är därför svårt att med säkerhet säga att en lokalt producerad vara alltid är mer miljövänlig än en som fraktats från ett annat land.

Utöver transporter och produktionsmetoder har en ökad konsumtion, och därmed handel, negativa effekter på miljön. På samma sätt som Kina ibland kallas "världens verkstad" kan landet också benämnas "världens skorsten". Landet svarade under 2000-talet för stora delar av världens ökade koldioxid-utsläpp. Men det är orättvist att ensamt skylla på Kina. Deras utveckling är till stor del styrd av ökad efterfrågan på billiga kinesiska varor i resten av världen. Kina är även långt ifrån ensamt i att släppa ut stora mängder miljöfarliga ämnen i sin produktion. Men internationell handel kan också bidra på ett positivt sätt. Ett exempel är WTO-avtalet om miljövänliga varor (*Environmental Goods Agreement – EGA*) som just nu håller på att förhandlas fram. Syftet med avtalet är att ta bort tullarna på en mängd olika miljövaror för att göra produkterna billigare att använda. Handelsavtal kan på det här sättet bidra till att miljövänliga varor och nya tekniska lösningar sprids och blir mer lättillgängliga världen över.

2017 05

Box 6803, S-113 86 Stockholm, Sweden
Phone +46 8 690 48 00 Fax +46 8 30 67 59
E-mail registrator@kommers.se www.kommers.se